

Protokół
XXIX posiedzenia plenarnego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w dniu 15 kwietnia 2021 roku

I. Otwarcie posiedzenia i powitanie gości

Prof. Z. Marciniak przywitał członków Rady Głównej oraz zaproszonych gości.

II. System wsparcia nauki w Polsce ze strony agencji grantowych

Prof. B. Marciniak, Przewodniczący Komisji Nauki RG, przedstawił szczegółowy program debaty. Poinformował, że referaty wprowadzające do dyskusji przedstawiają prof. M. Szczerek, członek Komisji Nauki RG, prof. J. Kuźnicki, Przewodniczący Rady NCN oraz prof. Andrzej Stanisławek, Przewodniczący Rady NCBR oraz dr inż. W. Kamieniecki, Dyrektor NCBR. Następnie głos zabiorą: prof. S. Biliński oraz prof. G. Borkowska – odnośnie do NCN, prof. S. Bielecki oraz prof. R. Przekop – odnośnie do NCBR.

Przewodniczący Rady Głównej podziękował za wprowadzenie i oddał głos pierwszemu prelegentowi.

Prof. M. Szczerek stwierdził, że problemy finansowania nauki w Polsce są przedmiotem niemal ciągłej analizy prowadzonej przez Radę Główną – przy okazji opiniowania planów i sprawozdań NCN i NCBR, projektów aktów prawnych, tworzeniu stanowisk i apeli Rady oraz przy przygotowywaniu debat dotyczących tego tematu (październik 2019 r., czerwiec 2020 r.). Dzisiejsze wystąpienie będzie poświęcone poziomowi finansowania badań oraz problemom systemowym.

Prof. Szczerek rozpoczął od zaprezentowania poziomu finansowania badań naukowych w Polsce na tle międzynarodowym. Przedstawiane dane zostały pozyskane z opracowań krajowych i zagranicznych agencji i instytucji: GUS, UP RP, Eurostat, OECD, Bloomberg, Nature, WIPO, EC. Dane te charakteryzują poziom i efekty finansowania nauki z na podstawie różnorodnych wskaźników. Wykorzystane były również informacje ze sprawozdań i planów: NCN, NCBR, POIR. W Unii Europejskiej Polska znajduje się na 17. miejscu z 1,3% PKB, natomiast średnia w UE to 2,19% PKB. Pod względem nakładów per capita, Polska zajmuje 20. miejsce wśród krajów UE. Następnie prof. Szczerek przedstawił skutki społeczno-gospodarcze takiego poziomu finansowania. Polska zajmuje dość odległe miejsca w odniesieniu do innych krajów rozwiniętych. Według Bloomberg Innovation Index, po spadku o 2 pozycje na 25. miejsce w 2020 r. w porównaniu z 2019 r., w bieżącym roku Polska wróciła na miejsce 23. Z kolei wg WIPO Global Innovation Index w 2019 r. Polska zajmowała miejsce 38 (input – 5 filarów wejściowych: instytucje, kapitał ludzki, badania, infrastruktura, wyrafinowanie rynku i wyrafinowanie biznesu) i 41 (output – 2 filary wyjściowe: wiedza i technologia oraz kreatywność). Biorąc pod uwagę stosowany przez OECD indeks B, który mierzy opłacalność wydatków B+R w danym systemie podatkowym, Polska znajduje się na 26. miejscu wśród krajów OECD (w przypadku dużych przedsiębiorstw jest to miejsce 13., a małych i średnich przedsiębiorstw – 40.).¹

Kolejnym omówionym problemem były skutki naukowe poziomu finansowania nauki za pośrednictwem dwóch agencji: NCN – badania podstawowe oraz NCBR – badania stosowane. Prof. Szczerek zwrócił uwagę na opracowywany w Ministerstwie Funduszy

---

¹ Dane zaprezentowane przez prof. M. Szczereka są dostępne na stronie internetowej Rady Głównej <http://www.rgnisw.nauka.gov.pl/aktualnosci/prezentacje-przedstawione-w-czasie-posiedzen-plenarnych-rady-w-2021-r.html>

i Polityki Regionalnej program FENG – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki, który jest następcą POIR. Jego zaletą jest modułowość tworzenia projektów. W ramach 1. Priorytetu FENG obligatoryjne będzie uwzględnienie w projekcie modułu badawczo-rozwojowego lub inwestycji w infrastrukturę B+R, do którego można dołączyć inne wybrane moduły, tj.: wdrożenie, cyfryzacja, zazielenienie przedsiębiorstw, internacjonalizacja, kompetencje. Kolejnymi ważnymi dokumentami, nad którymi trwają prace są: Polityka Naukowa Państwa, Polityka Przemysłowa Polski, Krajowy Plan Odbudowy.

Prof. Szczerek przedstawił dane ilustrujące wpływ COVID-19 na gospodarkę. Według GUS, PKB w 2020 r. zmniejszył się o 2,8% w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Z kolei Ernst&Young w raporcie „Rok z COVID-19 oczami polskich przedsiębiorców” stwierdza, że ok. 60% polskich firm musiało zrezygnować z inwestycji rozwojowych, które zostały zaplanowane przed wybuchem pandemii.

Na zakończenie prof. Szczerek przedstawił problemy, z jakimi boryka się środowisko naukowe: zbyt niski poziom finansowania, finansowanie budżetowe niewystarczające do radykalnego wzrostu inwestowania gospodarki w B+R, niska skuteczność włączania się do europejskiej przestrzeni badawczej, co widać na przykładzie Horyzont 2020. W kwestii rozwiązań systemowych to m.in. luka dotycząca badań stosowanych, 80% beneficjentów NCBR to firmy. Jeśli chodzi o rozwiązania programowe, to zagrożeniem są rodzaje programów, kumulacja zmian. Tworzone programy FENG czy KPO powinny być skorelowane z wieloma istniejącymi programami. Należy do tego dodać uwarunkowania popandemiczne.

Następnie głos zabrał prof. J. Kuźnicki, który w swoim wystąpieniu omówił pokrótce następujące kwestie: konkursy NCN 2011-2020, współpraca międzynarodowa, inicjatywy NCN 2020-2021, finansowanie badań, zwiększenie wskaźnika sukcesu w konkursach NCN.

Podczas 10 lat funkcjonowania NCN ogłoszono ponad 200 konkursów, przyznano ponad 23 tys. grantów za sumę prawie 11 mld zł. Pokazuje to ogromny zakres działalności NCN. Około 3% funduszy jest wydawanych na działalność związaną z przygotowaniem procesu oceny projektów i ich prowadzeniem.

Współpraca międzynarodowa NCN jest bardzo rozbudowana. Jest prowadzona w formie współpracy wielostronnej, w ramach różnych dziedzin – nauk o życiu, nauk ścisłych i technicznych, nauk humanistycznych i społecznych – oraz wielu programów interdyscyplinarnych, np. dotyczących bioróżnorodności, gospodarki miejskiej czy leśnictwa. Niektóre programy (QuantERA) są przeprowadzane dzięki dodatkowym funduszom z Komisji Europejskiej. NCN jest jednym z największych beneficjentów funduszy europejskich dzięki współpracy międzynarodowej. NCN został wyznaczony koordynatorem 2 partnerstw europejskich w ramach 2 programów: Rescuing biodiversity to safeguard life on Earth oraz EOSC European Open Science Cloud. W ramach współpracy wielostronnej, NCN działa w ramach współpracy LAP, czyli Lead Agency Procedure. NCN prowadzi również działalność w ramach współpracy dwustronnej z Chinami, Litwą i Niemcami. Agencja przyznaje również fundusze norweskie w ramach 3 typów programów: IDEALAB, GRIEG i POLS. Dalej prof. Kuźnicki przedstawił ostatnie inicjatywy NCN. Ogłoszone zostały konkursy na badania nad COVID-19. Sfinansowanych zostało 19 wybranych projektów na kwotę 12 mln zł. NCN współpracuje z innymi agencjami krajowymi: NAWA – w ramach PRELUDIUM BIS, „Polskie Powroty”, „Profesura Gościnna” i NCBR – w ramach projektu TANGO. We współpracy

z NCBR planowany jest także program Centra Doskonałości AI, a z ABM – program w zakresie finansowania wdrożenia badań klinicznych z grantów NCN.

Narodowe Centrum Nauki jest zwolennikiem otwartego dostępu do publikacji, przystąpiło do tzw. cOAllition S. Do formularzy grantowych zostały wprowadzone dodatkowe elementy, jak konieczność opisanie aspektów etycznych związanych z prowadzonymi badaniami oraz plan zarządzania danymi.

Wskaźnik sukcesu w latach 2011-2020 jest różny dla poszczególnych konkursów, np. MINIATURA – 26%, SONATA BIS – 18%, HARMONIA – 21%, COVID-19 – 7%, OPUS – 21%. Od 2017 r. radykalnie wzrasta kwota wnioskowana w różnych projektach badawczych, niewiele zaś wzrasta finansowanie projektu, natomiast zmniejsza się ich liczba. Jest to związane z kilkoma czynnikami. M.in. główny konkurs OPUS jest dłuższy, może trwać 4 lata. W 2020 r. finansowanie wynagrodzenia w projektach wynosi ponad 40%. Wpływa to na zmniejszenie kosztów pośrednich w konkursach w latach 2011-2020. W latach 2014-2015 i w 2020 r. wskaźnik sukcesu wynosił poniżej 20%. Zwiększyć wskaźnik sukcesu w konkursach można na dwa sposoby – poprzez wprowadzenie limitu, np. funduszy na projekt, na wynagrodzenia, na współpracę z zagranicą albo ograniczenie funduszy na współpracę z zagranicą czy ograniczenie wydatków na aparaturę lub obniżenie kosztów pośrednich. Jednak żadne z tych rozwiązań nie jest dobre dla rozwoju nauki. Konieczne jest zwiększenie finansowania NCN, co z kolei umożliwi zwiększenie kosztów pośrednich oraz wskaźnika sukcesu.

Kolejnym referentem był prof. A. Stanisławek, który przedstawił referat na temat systemu wsparcia nauki w Polsce ze strony NCBR. W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój PO WER, w latach 2014-2020 zostało zrealizowanych 1900 umów o dofinansowanie na łączną kwotę ponad 5 mld zł. NCBR przekazał 240 uczelniom 4,5 mld zł na realizację 1787 projektów. W dalszym ciągu w realizacji jest 1060 projektów.

W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój PO IR, w 2020 r. zostały przekazane ponad 3 mld zł na projekty B+R. NCBR finansuje badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz prace przedwdrożeniowe, również w ramach konsorcjów jednostek naukowych z przedsiębiorstwami. Planowane są konkursy w nowych formułach: oczyszczalnia przyszłości, innowacyjna biogazownia, budownictwo efektywne energetycznie i procesowo. NCBR finansuje programy międzynarodowe, programy wsparcia dla uczelni – polskich badaczy i przedsiębiorców w realizacji projektów badawczo – rozwojowych przy współudziale podmiotów zagranicznych. Ponad 100 inicjatyw w ramach inicjatyw typu ERA-NET, inicjatyw wielostronnych, współpracy dwustronnej i programów realizowanych z Funduszy Norweskich i Funduszy EOG. Realizowanych jest prawie 1000 projektów na łączną kwotę dofinansowania ok. 1,2 mld zł.

Kolejną omówioną sprawą były programy krajowe, których celem jest wzmocnienie współpracy między biznesem a nauką poprzez nowoczesne rozwiązania, technologie, konkurencyjność polskiej gospodarki. Rozwój poprzez wsparcie B+R oraz komercjalizacja poprzez wsparcie wyników badań naukowych, czyli transfer do gospodarki, co pozwala na powrót pieniędzy do obiegu. W 2020 r. na projekty zostało przekazanych 800 mln zł. W ramach programów krajowych realizowane były, wspólnie przez Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz Ministerstwo Obrony Narodowej, programy na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa. NCBR przeprowadził 19 konkursów na kwotę ponad 4 mld zł oraz udzielił pomocy w tworzeniu polskiego „know-how”.

Prof. Stanisławek poinformował następnie o wynikach realizacji działań w 2020 r. NCBR przeprowadził 78 konkursów, sfinansował 3816 umów, ocenionych zostało 2598

wniosków, ok. 3 tys. monitorowanych projektów, wzięło w tym udział ponad 15 tys. ekspertów, z czego wynika, że zespół NCBR opiniował ok. 13 wniosków dziennie. Na realizację działań w ubiegłym roku zostało przeznaczonych ponad 5 mld zł, na obecny rok zaplanowano kwotę 7,1 mld zł. Głównym problemem, z którym boryka się NCBR jest niedobór wyszkolonych kadr. W listopadzie 2020 r. została przyjęta strategia organizacyjna na następne lata. NCBR będzie kładł nacisk na polepszenie obsługi, skrócenie terminów odpowiedzi na zapytania beneficjentów. Cyfryzacja przyspieszy ocenę wniosków o płatność. Wniosek zostanie zweryfikowany automatycznie i zwalidowany. Celem podjętych działań jest zapewnienie beneficjentom terminowego finansowania.

Zgodnie ze strategią NCBR, duża część finansowania jest przeznaczona dla uczelni. W ramach PO WER, jest planowane, aby NCN przygotowywał wyniki badań, w oparciu o które NCBR będzie prowadził działania zmierzające do komercjalizacji i produkcji. We współpracy z NCN planowane są konkursy prowadzące do utworzenia trzech Centrów Doskonałości dedykowanych tematyce sztucznej inteligencji CD AI. Poza tym, do 2025 r. NCBR będzie dysponował funduszami na inwestycje w produkcję.

Następnie głos zabrał Dyr. W. Kamieniecki, który opowiedział o 3 wieloletnich projektach, które są wspierane przez NCBR w ramach teamingu. Finansowanie w horyzoncie trwania tych projektów to ok. 100 mln zł. Na podkreślenie zasługuje fakt, że liderami w dużych konsorcjach międzynarodowych są polskie jednostki naukowe. Dyrektor NCBR poinformował, że zostały podjęte działania naprawcze w związku ze znikomym udziałem polskich podmiotów w programie Horyzont 2020. Krajowe punkty kontaktowe przeszły pod nadzór NCBR. Umożliwi to korzystanie z doświadczeń NCBR w grupie programów międzynarodowych, które prowadzi od wielu lat w oparciu o wieloletnie doświadczenie swoich pracowników w tym zakresie. Dyr. Kamieniecki wyraził nadzieję, że wprowadzone zmiany poprawią skuteczność działania w ramach Horyzontu Europa. Następnie zwrócił uwagę na Program FERS, który jest następcą PO WER i jest nakierowany na jednostki badawcze i naukowe. NCBR jest instytucją pośredniczącą programów FENG i FERS. Programy budowane w FENG i FERS będą mogły być traktowane jak szkoła w zdobywaniu grantów w Programie Horyzont Europa. NCBR chce upodobnić procedury tych programów, a także doprowadzić do lepszego kojarzenia polskich podmiotów z zagranicznymi i do budowania konsorcjów, ponieważ Horyzont Europa opiera swoje działania na konsorcjach. Dyr. Kamieniecki zapewnił, że przejście NCBR pod nadzór MRPiT nie wpłynie niekorzystnie na współpracę z jednostkami naukowymi i badawczymi. W strategii NCBR znalazły się rozwiązania, które mają zapewnić dobrą współpracę. Następnie odniósł się do wprowadzanej automatyzacji oceny projektów. Ma ona dotyczyć pierwszej części oceny wniosków – formalnej. Poinformował, że zmieniony został regulamin współpracy z ekspertami, co ma wpłynąć na zobiektywizowanie ocen wniosków. Rok 2020 był ostatnim rokiem, kiedy można było kontraktować w Programie Horyzont 2020. Wysilek NCBR był skierowany na programy PO IR i PO WER, aby maksymalnie wykorzystać przyznane pieniądze w części, za którą odpowiada Agencja i doprowadzić do końca kontraktację. Udało się to zrobić w 100% w odniesieniu do obu programów. Plan wydatkowania środków na 2021 r. jest zdecydowanie wyższy od ubiegłorocznego. W 2020 r. NCBR wydał ok. 700 mln zł, a na bieżący rok zaplanowano 1,2 mld zł.

Przewodniczący Rady Głównej podziękował referentom za szczegółowe przedstawienie tematu i poprosił o zabranie głosu osoby, zgodnie z planem przedstawionym debaty przez prof. B. Marciniaka.

Prof. S. Biliński stwierdził, że z przedstawionych prezentacji wynika, że obraz tego, co się dzieje w obszarze finansowania badań jest jasny – w systemie jest za mało środków

finansowych. Następnie poruszył temat finansowania NCN i bardzo niskiego procentu sukcesu w kolejnych konkursach grantowych. Jako członek Komisji Nauki Rady Głównej dwa razy do roku analizuje dokumenty, które dostarcza NCN, tj. sprawozdanie z działalności w roku poprzednim i plan działalności na kolejny rok. Najbardziej interesującym elementem tych dokumentów jest słowo wstępne. W ostatnich trzech latach powtarza się tam informacja, że dotacja celowa pochodząca ze źródeł krajowych nie wzrosła w stosunku do lat ubiegłych i jest niewystarczająca. W sprawozdaniu z działalności w 2020 r. z informacji o konkursach przeprowadzanych i rozstrzyganych dwukrotnie w ciągu roku – OPUS i PRELUDIUM – wynika, że współczynnik sukcesu spada przy każdej kolejnej edycji. Mają na to wpływ niskie nakłady finansowe, ale również trzy inne czynniki: jest coraz większa liczba projektów składanych do NCN, rosną nakłady na pojedyncze granty, występuje problem, na który komisja Nauki Rady Głównej zwracała uwagę, nie ma możliwości negocjowania budżetu konkretnego projektu. Problem się będzie pogłębiał w kolejnych latach, a efektem tego będzie, że coraz mniejsza grupa badaczy będzie te środki otrzymywać. Jest to bardzo niekorzystne zjawisko. Jak rozwiązać tę kwestię? Można nadal obniżyć koszty pośrednie, ale nie jest to dobre rozwiązanie. Można też ograniczyć liczbę projektów realizowanych przez pojedynczego badacza. Można ograniczyć nakłady na projekt. Nie są to dobre rozwiązania, ale może należałoby je zastosować w tym trudnym okresie. Można wprowadzić możliwość negocjowania budżetów w przypadku gdy budżet wydaje się bardzo wysoki albo nie do końca uzasadniony. Być może w okresie popandemicznym powinniśmy się zdecydować na kroki, które generalnie uważamy za niekorzystne, ale w tym okresie będzie to jedyne rozwiązanie. Następnie prof. Biliński odniósł się do sposobu przeprowadzania ewaluacji działalności NCN. O opinię pytani są członkowie zespołów ekspertów. Eksperci wątpią w celowość tej ewaluacji, ponieważ procent ekspertów, którzy biorą udział w tych badaniach spada. W 2018 r. ankiety wypełniło 65% ekspertów, którzy zostali o to poproszeni, a w roku 2020 – 47%. Jest to niepokojące zjawisko. Ze sprawozdania z ewaluacji działalności wynika także, że członkowie zespołów ekspertów m.in. oceniają przestrzeganie zasad etycznych w czasie procedury oceny wniosków. Oceniają własną pracę. Należałoby zapytać o opinię osoby, które są interesantami w tym procesie. Pożądane wydaje się wypracowanie przez NCN lepszej ewaluacji działalności.

Prof. G. Borkowska wypowiedziała się na temat stosunku NCN do projektów humanistycznych. Powiedziała, że Dyrektor NCN na pytanie zadane półtora roku temu, jak się ma humanistyka w NCN, odpowiedział, że składane projekty są słabe, nie wyczerpują puli pieniędzy przeznaczonych na projekty humanistyczne. NCN nie różnicuje dziedzinowo swoich programów, humaniści wypełniają takie same formularze, jak przedstawiciele innych dziedzin. Obecnie są one poszerzone o kwestie etyki, przechowywania danych, potencjalne zagrożenia dla projektu. Odpowiedzi na te pytania są wysilone, zapewne niezadawalające dla ekspertów. Humanisci tracą wizerunkowo już na tym wstępnym etapie. Ponadto NCN nie traktuje czynności prowadzących do przygotowania publikacji jako działania badawczego. Prowadzi to do ukrywania tych czynności poprzez używanie formuł naturalnych dla innych dziedzin nauki: zbieranie danych, analiza danych, weryfikacja danych, stawianie hipotez, weryfikacja hipotez itd. Ma to kolosalne skutki dla projektu, który jest infantylizowany. Brak jest reakcji NCN na nowe sytuacje, które się pojawiają. Obecnie mamy do czynienia z taką sytuacją. Od półtora roku, projekty humanistyczne, poza drobnymi inicjatywami przekładowymi, nie są finansowane. NPRH nie podejmuje żadnych rozstrzygnięć. Czy NCN dostrzega tę sytuację, że humanistyka nie jest finansowana od pewnego czasu? Wielokrotnie były formułowane zastrzeżenia środowiska humanistycznego do pracy ekspertów, o dużej swobodzie działania gremiów oceniających, z jednej strony pożądanej, z drugiej –

nieweryfikowanej, oddalającej możliwość składania odwołań, nawet w sytuacjach oczywistych. Zgłaszane są też zastrzeżenia do działania systemu OSF, który jest włączany bardzo późno, np. na dwa tygodnie przed zamknięciem konkursu. Zdarza się, że system zawiesza się w momencie przesyłania wniosku. Prof. Borkowska wyraziła uznanie dla NCN za utrzymywanie wysokich standardów i za niezależność. Jednakże powinien mieć miejsce przepływ informacji ze środowiska humanistów do NCN i na odwrót, inaczej będzie on miał opinię agencji mocno wyalienowanej z życia naukowego. Humanisci liczą na podjęcie faktycznej debaty i odniesienie się do zgłaszanych od lat postulatów.

Głos zabrał prof. S. Bielecki. Stwierdził, że pomimo wprowadzanych zmian, Polska jest ciągle w tym samym miejscu. Oczywistym powodem jest niedostatek funduszy. Jednak należy poszukać rozwiązań gdzie indziej. Konieczne jest skrócenie okresu procedowania projektów. Kłopotliwy jest brak elastyczności koordynatorów w kontaktach, brak możliwości zmian w projektach. Jest to szczególnie utrudniające współpracę z przedsiębiorcami, którzy widzą potrzebę wprowadzenia zmiany w czasie trwania projektu, np. z uwagi na pojawienie się bardziej nowoczesnego sprzętu. Bardzo ceniony w uczelniach jest Program LIDER prowadzony od dłuższego czasu przez NCBR. Jednak osoby, które były beneficjentami w przeszłości, w rozmowie stwierdziły, że wątpią, że obecnie złożąby wniosek w tym programie, z uwagi na wprowadzony element komercjalizacji wyników. Jest to program skierowany do młodych naukowców, który został stworzony, aby wyszkolić liderów. Następnie prof. Bielecki wyraził swoje wątpliwości do konkursów przeprowadzanych w trybie Szybka Ścieżka.

Podkreślił, że uczelnie są bardzo zadowolone ze współpracy z NCBR, jednak można by poprawić niektóre kwestie. Istnieją pewne ograniczenia w stosunku do uczelni będącej w konsorcjum z przemysłem, która prowadząc wspólne badania, nie może kupić niezbędnej aparatury. Należałoby równo traktować partnerów konsorcjantów. Profesor zwrócił również uwagę na nadmierne rozdrobnienie grantów oraz na sektorowanie w nauce i przemyśle. Tylko innowacje oparte na nowych rozwiązaniach pozwolą zmienić miejsce Polski w rankingach.

Prof. R. Przekop poinformował, że od 11 lat jest ekspertem NCBR i obserwuje ewolucję systemu na przestrzeni lat, ocenił ponad 300 różnego rodzaju ekspertyz, prac usprawniających pracę NCBR. Fundamentalną kwestią są braki finansowania na niższych poziomach gotowości technologicznej (TRL). Wzrost jednostkowego kosztu badań wynikający z jej złożoności wzrasta wraz z poziomem gotowości technologicznej. Widać to w strukturze finansowania badań NCBR. Wydaje się, że w dwóch głównych systemach finansowania badań w kraju, brakuje systemowego finansowania badań podstawowych zorientowanych na aplikację. Ta luka w finansowaniu rośnie. Brakuje bazy niższych poziomów gotowości. Tą lukę, zwaną doliną śmierci, należałoby wypełnić tak, aby w znacznie bardziej skuteczny sposób wspierać te wyższe poziomy, ponieważ bez dobrej bazy nie będzie skutecznej realizacji tej misji innowacyjnej w przedsiębiorstwach. Następnie prof. Przekop przedstawił kilka swoich obserwacji związanych z systemem funkcjonowania NCBR. Wydaje się, że konieczna jest preselekcja wniosków, która wpłynie na udrożnienie systemu. Często eksperci muszą oceniać wnioski, które nie powinny dotrzeć do takiego poziomu oceny. Nie chodzi o braki formalne, ale o kwestie merytoryczne. Drugą kwestią jest problem kompetencji ekspertów. Przy tak dużej liczbie wniosków jest trudno zapewnić kompetentne kadry do ich oceny, wiąże się to z preselekcją, konieczne jest zmniejszenie liczby wniosków, które są oceniane przez ekspertów. Kompetencje ekspertów powinny być adekwatne do zadań, których się podejmują. Konieczne jest stworzenie nowych programów, które będą bardziej wspierały niższe poziomy TRL bez nacisku na to, by posuwać się dalej do wdrożeń. Programy

strategiczne pełnią rolę wspierającą finansowanie w obszarze uczelni i nauki. Proporcje finansowania tych programów mogłyby być znacznie wyższe. Następnie odniósł się do kwestii elastyczności, która jest ona niezwykle ważna. Czas od momentu opracowania koncepcji wniosku do realizacji, jest na tyle długi, że bardzo wiele zmiennych może ulec zmianie. W chwili obecnej podejmowanie zmian przez beneficjentów jest bardzo problematyczne. Prof. Przekop zwrócił również uwagę na potrzebę zwiększenia nakładów na programy bilateralne, międzynarodowe i bardzo długi czas oceny wniosków. NCBR powinien dostrzec przedsiębiorstwa żyjące z projektów, które konsumują środki i stanowi to główny trzon ich działalności biznesowej. Konieczne jest większe uzależnienie proporcji pieniądze publiczne/kapitał prywatny w zależności od poziomu TRL. Niska baza badawcza i kultura badawcza w przedsiębiorstwach. Strumień pieniędzy płynących do przedsiębiorstw przez NCBR jest bardzo duży, wydaje się, że część tych środków powinna zostać przekierowana do sfery naukowej.

Przejsie od idei, od badań podstawowych, czyli pierwszego poziomu do produktu, czyli poziomu najwyższego dziewiątego, składa się z szeregu elementów. Należy mieć na uwadze, że ilość idei potrzebnych do osiągnięcia docelowego produktu, jest mniejsza, niż ilość idei, którą powinniśmy zapewnić, żeby osiągnąć ten produkt. Bez skutecznego finansowania niższych poziomów nie będziemy osiągać poziomów wyższych.

Min. W. Murdzek stwierdził, że wielkim wyzwaniem jest wysiłek budowania mentalności przekraczającej obszar nauki, instytutów, agend, pracujących na rzecz nauki i wdrożeń, w świat odbiorców. Na przykładzie Krajowego Planu Odbudowy widać, że łatwiej się przebijają dziedziny wyglądające bardziej praktycznie. Społeczeństwo nie dostrzega, że poprzez naukę, innowacyjność, możemy lepiej spożytkować środki europejskie i krajowe i osiągnąć większy sukces. Minister zwrócił się z prośbą o wykonanie przez środowisko pracy, która spowoduje zmianę odbioru nauki i postrzegania jej jako najlepszej inwestycji społecznej. Należy pokazać, że badania podstawowe mogą mieć przełożenie na wielkość PKB i jakość życia. Min. Murdzek odniósł się do zbliżającej się ewaluacji i przypomniał, że uczelnie badawcze otrzymały duże dodatkowe środki finansowe, które wzmocniły ich potencjał. To wzmocnienie musi zaowocować innym rozkładem aktywności, możliwe, że znaczny wzrost liczby wniosków składanych do NCN ma z tym związek. Ministerstwo to śledzi, świat nauki też powinien śledzić te zależności i pokazywać je jako pewne procesy, aby można było z wyprzedzeniem zaplanować odpowiednie działania. Nie należy szukać rozwiązań poprzez ograniczanie, co zostało zaproponowane wcześniej, ale poprzez pokazanie, że limit zmian, uprawnień jest wyczerpany, i postarać się wspólnie wywalczyć zwiększenie finansowania. Ministerstwo pracuje nad oceną szkół wyższych i instytutów w kategoriach aktywności w transferze wiedzy i technologii, zdając sobie sprawę, że w procesie ewaluacji drugie i trzecie kryterium sprawiają kłopoty. Zespół pod przewodnictwem prof. L. Pacholskiego, prowadzi prace zmierzające do wypracowania odpowiednich elementów ocennych. Następnie Minister wyraził poparcie dla wspomnianej wcześniej kwestii elastyczności w realizacji projektów i upraszczania procedur. Widać konieczność stworzenia rozwiązań, które poprawią szybkość działania, elastyczność i otwartość na negocjowanie pewnych kwestii, tam, gdzie kryteria unijne pozwalają. Wyzwań jest bardzo dużo, chociażby tzw. dolina śmierci. Wypełniania tej luki podjęła się Sieć Badawcza Łukasiewicz.

Przewodniczący Rady Głównej otworzył dyskusję.

Dyskutanci wskazali m.in. następujące kwestie:

- odległe miejsca Polski w rankingach pomimo podejmowanych działań,

- brak elastyczności w realizacji projektów NCBR, może skutkować utratą cennych współpracowników, konsorcjantów,
- zbyt krótkie terminy na złożenie niezbędnych dokumentów w ogłaszanych konkursach,
- Program FENG pozwoli zarówno na badania, prace rozwojowe i wdrożenia, czego nie było w PO IR; jednak występuje tu niespójność kryteriów ewaluacji jednostek naukowych, a tym programem; za bezpośrednią współpracę z przedsiębiorcą, jednostka naukowa praktycznie nie uzyskuje żadnych punktów; kryterium to powinno zostać zmienione,
- skutki pandemii są niekorzystne również dla jednostek naukowych; część przedsiębiorców zmniejszyła czy wstrzymała finansowanie prac badawczych; przeniesie się to prawdopodobnie na kolejne lata; wiąże się to z rezygnacją ze składania wniosków na wspólne projekty finansowane z NCBR,
- brak zauważenia nauki przez decydentów,
- rozproszony system badań naukowych, należy myśleć o strategicznych problemach badawczych, rozwijać problemy kluczowe dla gospodarki polskiej i światowej,
- w prezentacjach zabrakło przełożenia środków finansowych przeznaczonych na naukę na rezultaty tejże nauki,
- zanik badań rozwojowych.

Prof. Z. Błocki, Dyrektor NCN, odniósł się do poruszonych kwestii dotyczących NCN. Sprawa negocjowania budżetów wymagałaby zatrudnienia dodatkowych pracowników, a nie zmieniliby to wiele, ponieważ większość składników budżetu w grantach NCN jest uregulowana, a zakwestionowane elementy nie dotyczyłyby dużej części tych wniosków. Doświadczenie NCN w kwestii limitów grantów wskazuje, że kwoty wnioskowane rosną. Prof. Błocki wyjaśnił, że ankiety ekspertów dotyczące ewaluacji działalności Agencji, były jednym z kilku elementów przyjętej metodyki przygotowania sprawozdania. NCN stale finansuje humanistykę w takim samym stopniu, jak dotychczas. Stworzony został nowy Program PRELUDIUM BIS dla uczestników szkół doktorskich, który cieszy się stosunkowo niewielkim zainteresowaniem, szczególnie w naukach humanistycznych i społecznych. Jest to zaskakujące, gdyż w tym programie aplikują przyszli promotorzy tych doktorantów. W przypadku konkursów dla młodych naukowców, np. PRELUDIUM czy SONATINA, gdzie aplikują sami grantobiorcy, wpływa bardzo wiele wniosków humanistycznych. Nie jest prawdą, że panele ekspertów nie podlegają żadnej kontroli, w NCN działa komisja odwoławcza, zgodnie z ustawą. Poinformował, że NCN ma całkowicie zdygitalizowany proces składania wniosków, aż do podpisania umowy z użyciem podpisu elektronicznego. NCN bierze pod uwagę na głosy środowiska, jednak decyzje są podejmowane przez Radę NCN, która składa się z reprezentantów środowiska. Rada NCN zgadza się nie ze wszystkimi zgłaszanymi postulatami. Cyklicznie organizowane są spotkania z beneficjentami, tzw. okrągły stół, gdzie dyskutowane są zgłaszane sprawy. Dyrektor NCN poinformował, że elementy aplikacyjne są dozwolone we wnioskach NCN, musi tam być istotny element badań podstawowych, gdyż zgodnie z ustawą, NCN jest agencją finansującą badania podstawowe. Dotacja celowa w latach 2016-2018 rosła o 100-150 mln zł, od 3 lat dotacja krajowa jest stała. Badania podstawowe tworzą wysoko wykwalifikowaną kadrę dla potrzeb gospodarki, co przekłada się na rozwój gospodarczy.

Przewodniczący Rady Głównej podsumował dyskusję. We wszystkich wypowiedziach brzmiało duże zaufanie do NCN i NCBR. Pojawił się też szereg postulatów jak można tę współpracę jeszcze poprawiać. W prezentacji prof. M. Szczeka zilustrowany został fundamentalny problem. Mamy potencjał, który przedstawiają badania zagraniczne, a liczba publikacji jest znacznie wyżej ulokowana niż poziom nakładów na badania.

Wzrost liczby wniosków grantowych oznacza gotowość do angażowania się w badania, częściowo wpływ na ten wzrost ma proces ewaluacji. Mankamentem jest nieadekwatny poziom środków finansowych. Z szacunków Rady NCN wynika, że dodatkowe 2,5 mld zł dla NCN pozwoliłyby na finansowanie badań na odpowiednim poziomie. Inne kraje stosują ulgi podatkowe dla przedsiębiorstw na nakłady na B+R na poziomie 200-300%. Trzeba się z tymi informacjami przebić. Rada Główna, na bazie prezentacji prof. Szczerka, mogłaby zrobić przejrzystą broszurę, która wydobędzie ten problem i którą należałoby szeroko upowszechnić.

Prof. Z. Marciniak odniósł się także do projektu ustawy o Narodowym Programie Kopernikańskim, w myśl którego wygenerowanie nowych instytucji, wtórnych do już istniejących, miałyby pomóc w dołączeniu polskiej nauki do poziomu czołowych centrów naukowych na świecie. Profesor wyraził nadzieję, że przedstawiony projekt nie jest odpowiedzią polskiego rządu na problemy polskiej nauki.

W dyskusji udział wzięli: prof. G. Borkowska, prof. T. Jesionowski, mgr inż. Z. Mieszowska, prof. L. Rafalski, prof. J. Szmidt.

III. Przyjęcie porządku obrad

Prof. Z. Marciniak zgłosił propozycję dodania do porządku obrad punktu VIa. Przyjęcie uchwały w sprawie Narodowego Programu Kopernikańskiego.

Rada jednogłośnie przyjęła zmodyfikowany porządek obrad.

IV. Informacje i sprawy bieżące

Prof. Z. Marciniak poinformował, że:

- w dniu 29 marca prof. J. Duszyński, Prezes PAN, poinformował o projekcie ustawy o Narodowym Programie Kopernikańskim; w związku z tym w dniu 31 marca odbyło się spotkanie Prezesa PAN, Przewodniczącego KRASP oraz Przewodniczącego RGNiSW; po naradzie podjęto decyzję o skierowaniu pisma do Ministra P. Czarnka oraz Ministra W. Bernackiego, z prośbą o wyjaśnienia; odpowiedź jeszcze nie dotarła;
- w dniu 18 marca zostało opublikowane zarządzenie sprawie zakresów czynności członków Kierownictwa Ministerstwa Edukacji i Nauki, zgodnie z którym współpraca z Radą Główną, PSRP, PKA oraz konferencjami rektorów należy do zadań Ministra W. Murdzka;
- wpłynęła odpowiedź p. D. Gardias, Przewodniczącej Forum Związków Zawodowych, na pismo Przewodniczącego RG w sprawie wyboru członków Rady kolejnej kadencji, niestety nie jest ona wystarczająca; do odpowiedzi dołączono porozumienie zawarte w 2019 r. przez NSZZ Solidarność, OPZZ oraz FZZ. Przewodniczący RG wystosuje pismo, w którym udzieli dodatkowych wyjaśnień związkom zawodowym.
- prof. J. Szambelańczyk poinformował w czasie posiedzenia Prezydium, że KEP RG przygotowała propozycję zmian regulaminu określającego tryb wyboru KD przy RG, co ułatwi przeprowadzenie wyborów w przyszłości. Ustalono, że Rada zajmie się tą kwestią na jednym z kolejnych posiedzeń,
- odbył rozmowę z Przewodniczącą KD przy RG i otrzymał zapewnienie, że powoła ona dwóch doktorantów do składów orzekających.

V. Zaopiniowanie Sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki w 2020 r.

Przewodniczący Komisji Nauki RG przedstawił projekt uchwały o sprawozdaniu z działalności NCN.

W dyskusji udział wzięli: prof. W. Banyś, prof. S. Biliński, prof. G. Borkowska, prof. G. Chałasiński, prof. Z. Marciniak, prof. M. Szczerek.

Rada Główna jednogłośnie przyjęła uzgodniony tekst uchwały. Uchwała Nr 176/2021 stanowi załącznik do protokołu. Prof. T. Szapiro nie wziął udziału w głosowaniu.

VI. Zaopiniowanie projektów aktów prawnych

1. Poselski projekt ustawy o utworzeniu Akademii Zamojskiej

Przewodniczący Komisji Kształcenia RG przedstawił projekt uchwały w sprawie projektu ustawy.

Rada jednogłośnie przyjęła uchwałę, w której negatywnie zaopiniowała projekt ustawy, z uwagi na niespełnienie wymogów określonych w art. 16 ust. 1 PSWiN.

Uchwała Nr 173/2021 stanowi załącznik do protokołu.

2. Poselski projekt ustawy o edukacji o zdrowiu i seksualności

Przewodniczący Komisji Kształcenia RG przedstawił projekt uchwały w sprawie projektu ustawy.

W dyskusji udział wzięli: prof. G. Borkowska, prof. Z. Marciniak, prof. C. Możeński, prof. A. Przyłuska-Fischer, prof. J. Szambelańczyk, prof. T. Szapiro, prof. M. Szczerek.

W toku dyskusji ustalono, że Rada przyjmie uchwałę, w której podkreśli wagę poruszonego w projekcie ustawy problemu, jednak z uwagi na fakt, że przedstawiony projekt ustawy nie proponuje kompleksowego rozwiązania, nie może zaopiniować go pozytywnie.

Rada jednogłośnie przyjęła uchwałę. Uchwała Nr 174/2021 stanowi załącznik do protokołu.

3. Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie zmiany nazwy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach

Przewodniczący Komisji Kształcenia RG przedstawił projekt uchwały w sprawie projektu rozporządzenia.

Prof. Z. Marciniak poinformował, że Przewodniczący Komisji Kształcenia w czasie posiedzenia Prezydium zaproponował, że Komisja przeanalizuje zasady nadawania nazw uczelniom i przygotowuje projekt stanowiska w tej sprawie.

W dyskusji udział wzięli: prof. Z. Marciniak, prof. C. Możeński, prof. J. Szambelańczyk, prof. M. Szczerek, prof. J. Żmija.

Rada jednogłośnie przyjęła uchwałę, w której nie zgłasza uwag do przedłożonego projektu rozporządzenia. Uchwała Nr 175/2021 stanowi załącznik do protokołu.

VIa. Przyjęcie uchwały w sprawie Narodowego Programu Kopernikańskiego

Prof. Z. Marciniak otworzył dyskusję na temat przedstawionego Radzie projektu uchwały, który został pozytywnie zaopiniowany przez Prezydium Rady Główniej.

W dyskusji udział wzięli: prof. W. Banyś, prof. S. Biliński, prof. G. Borkowska, prof. G. Chałasiński, prof. C. Możeński, prof. A. Przyłuska-Fischer, prof. J. Szambelańczyk, prof.

T. Szapiro, prof. M. Szczerek. Argumenty prezentowane w wypowiedziach były zbieżne z tezami projektu uchwały.

Rada jednogłośnie przyjęła uzgodniony tekst uchwały. Uchwała Nr 172/2021 stanowi załącznik do protokołu.

VII. Sprawy różne i wolne wnioski

Rada powołała nowych członków Komisji ds. Międzynarodowych Rady Głównej – prof. A. Bartoszewicza oraz prof. S. Winiarczyka. Uchwała Nr 177/2021 stanowi załącznik do protokołu.

VIII. Przyjęcie protokołu XXVIII posiedzenia plenarnego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (11 marca 2021 r.)

Rada przyjęła protokół jednogłośnie.

IX. Zamknięcie posiedzenia

Prof. Z. Marciniak podziękował członkom Rady za udział w obradach i zamknął posiedzenie.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Zbigniew Marciniak

Załączniki:

1. Porządek obrad
2. Uchwały nr 172-177